HOLON

PLANPROGRAM
HARALDSPLASS

Planprogram for Haraldsplass sykehusområde
Bergenhus. gnr. 163 bnr. 490 m.fl.
Dato 3.7.26 Revidert 2.11.26

Innhold

1.INNLEDNING 3
2. BAKGRUNN OG FORMÅL 4
2.1 Tiltakshaver og konsulent 4
2.2 Behov og situasjonsbeskrivelse 4
2.3 Konsekvensutredning (KU) og planprogram 4
3. PLANOMRÅDET 5
3.1 Beliggenhet 5
3.2 Planens avgrensning 7
3.3 Kontekst 8
4. FORMÅL 11
5. ALTERNATIVER SOM SKAL UTREDES (M-1941) 11
4.1 Nullalternativet 11
5.2 Utbyggingsalternativene 11
6. PREMISSER FOR VIDERE PLANARBEID 12
6.1 Faglige og juridiske rammer 12
6.2 Føringer fra Bergen kommune v/ Plan- og bygningsetaten – til planarbeidet 12
6.3 Funksjonelle premisser – for Haraldsplass sykehus 12
7. TEMA SOM SKAL KONSEKVENSUTREDES 12
7.1 Temaer som er vurdert 13
8. METODE OG KUNNSKAPSGRUNNLAG 20
9. MEDVIRKNING 23
10. FREMDRIFTSPLAN 23

1.INNLEDNING

Forslagsstiller Stiftelsen Diakonova Haraldsplass har tatt initiativ til et planarbeid for Haraldsplass sykehusområde. Hensikten med å starte opp arbeidet med en ny reguleringsplan er for å videreføre og utvide eksisterende bruk av sykehusområdet, som både sykehus og undervisning samt bolig og friområde.

Det er lagt opp til å etablere mellom 20 000m2 – 25 000m2 nytt areal til sykehusfunksjoner og eldreboliger (omsorgsboliger), fordelt på tre til fire nye bygg.

Til reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet, i henhold til PBL § og 4-1, samt §§ 13 og 14 i Forskrift om konsekvensvurdering. Formålet med planprogrammet er å definere rammene for konsekvensutredningsprosessen og avklare hvilke temaer som skal konsekvensutredes.

Planarbeidet igangsettes i henhold til plan- og bygningsloven §§ 4-2 og 12-8, og planprogrammet følger metodikken i M-1941 – Håndbok for konsekvensutredninger for klima og miljø, inklusive kravene i KU-forskriften §14.

Planprogrammet bygger på:

- Utarbeidet planinitiativ
- Veiledningsmøte med Plan- og bygningsetaten (PBE) (12.09.2025)
- Arbeidsmøte og befaring med PBE (04.12.2025)
- Tilbakemeldinger fra Bymiljøetaten, Byantikvar og Statens vegvesen til oppstartsmøtet
- Oppstartsmøte med PBE (05.01.2026)
- Tilbakemelding fra PBE sitt planforum (18.11.25 og 10.02.26)

Planprogrammet redegjør for formålet med planarbeidet og beskriver hvilke temaer og alternativer som skal utredes. Aktuelle tema og faktorer som kan bli påvirket eller gi vesentlige virkninger er identifisert i kapittel *7. Tema som skal konsekvensutredes*.

Planprogrammet sendes på høring til relevante myndigheter og private aktører i forbindelse med kunngjøring av planoppstart.

Det er allerede utlyst parallelloppdrag til utvalgte arkitekter. Parallelloppdragene vil belyse ulike måter og muligheter området kan bygges ut på. Parallelloppdraget har til formål å komme med bred idétilfangst på områdene som en ønsker å bygge på innenfor planområdet. Vinner vil baseres på hvilke forslag som gir de beste ideene.

Valgt mulighetsstudie vil benyttes i den videre utformingen av planforslaget, og bearbeides i tråd med alternativet en lander på i konsekvensutredningen. Plan- og bygningsetaten er invitert til å delta i parallelloppdraget før en vinner er avgjort.

Etter høring skal planprogrammet legges frem for vedtak i Byrådet i Bergen kommune. Konsekvensutredningen skal ta utgangspunkt i vedtatt planprogram.

2. BAKGRUNN OG FORMÅL

2.1 Tiltakshaver og konsulent

Forslagsstiller er Stiftelsen Diakonova Haraldsplass. Kontaktperson er eiendomsdirektør Gunnar Hernborg (Tlf.: 951 29 294, e-post: guhe@diakonova.no)

Plankonsulent er HOLON Arkitektur AS. Kontaktperson er oppdragsleder Jan Espen Vik (Tlf.: 975 83 416, e-post: janespen@holon.no)

2.2 Behov og situasjonsbeskrivelse

Haraldsplass Diakonale Sykehus og Stiftelsen Diakonova Haraldsplass står foran betydelige arealbehov knyttet til:

- Økt pasientmengde og demografisk utvikling
- Økende behov innen geriatri, kirurgi, akutt og utdanning
- Behov for bedre organisering og logistikk mellom sykehusfunksjoner
- Krav om ny MR-maskin og modernisert radiologisk avdeling
- Behov for nye boformer for eldre
- Behov for ytterligere ca. 20 000 m^2 - 25 000m^2 nye arealer frem mot 2040

Planarbeidet har som hensikt å:

- Sikre framtidig utbyggingskapasitet for sykehusets kjernefunksjoner
- Vurdere plassering og samspill mellom sykehusfunksjoner, boliger og byrom
- Ivareta kulturmiljø, landskapsrom, grønnstruktur og blågrønne korridorer
- Sikre helhetlig mobilitet, adkomst og beredskap

2.3 Konsekvensutredning (KU) og planprogram

Forskrift for konsekvensutredning vektlegger i § 6 at reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven skal under satte kriterier konsekvensutredes. Da skal tiltak foreslått i reguleringsplanen kontrolleres opp mot listene i vedlegg I og II i forskriften.

Det skal i planarbeidet tilrettelegges for en utvidelse av eksisterende bebyggelse, foreløpig vurdert som mer enn 15 000 m^2. Det havner derfor under nr. 24 i vedlegg I: «Næringsbygg, bygg for offentlig eller privat tjenesteyting og bygg til allmennyttige formål med et bruksareal på mer enn 15 000 m^2». Videre i nr. 30 i vedlegg I: «Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i vedlegg I der utvidelsen eller endringen i seg selv overstiger størrelseskriteriene i vedlegget». Økningen overstiger grense for BRA, og planen må derfor konsekvensutredes, og det med planprogram.

Temaene som skal konsekvensutredes i planarbeidet for Haraldsplass er:

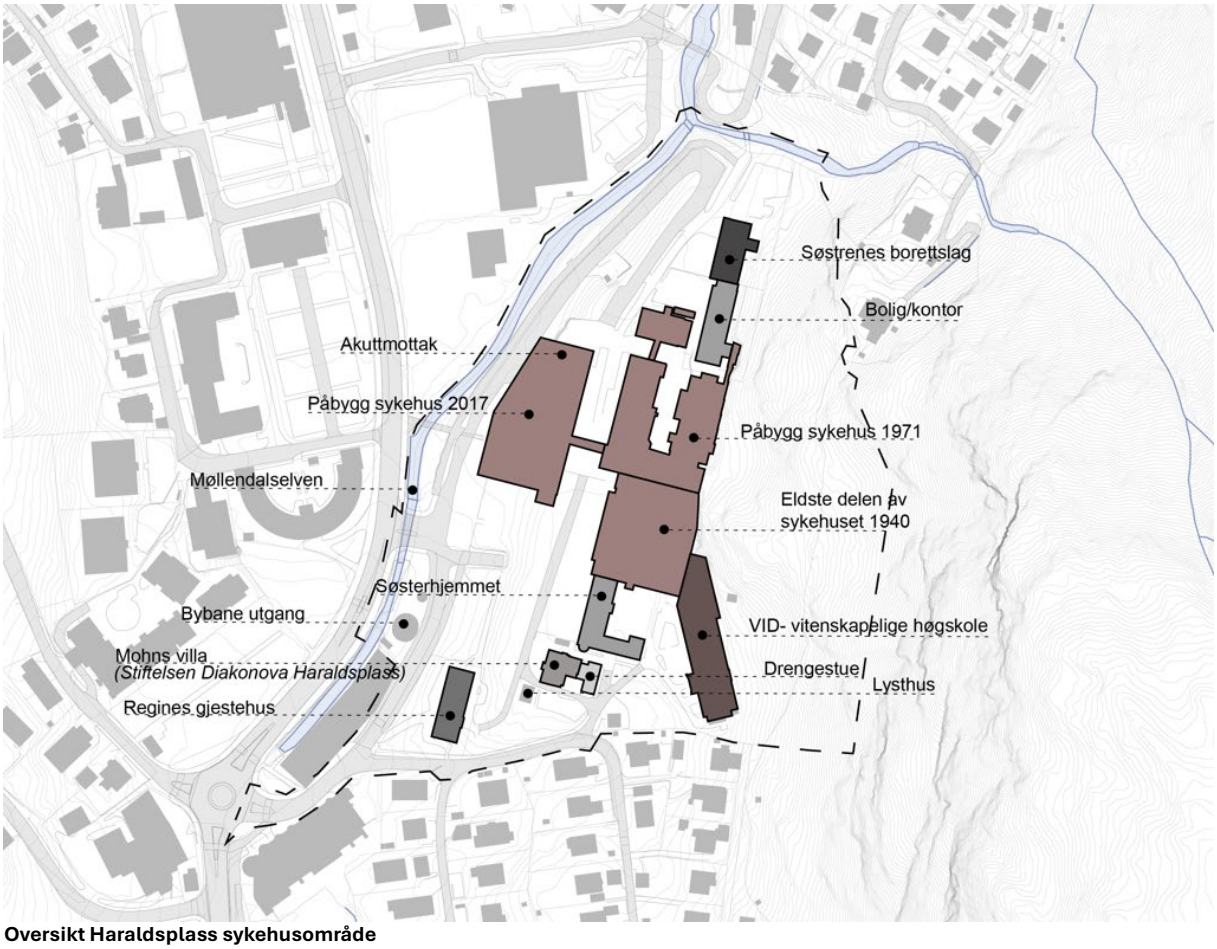
1. Naturmiljø
2. Vannmiljø
3. Kulturmiljø
4. Landskap

Utdyping av temaene beskrives i kapittel 7.

3. PLANOMRÅDET

3.1 Beliggenhet

Planområdet inneholder og grenser til flere store helsebygg og utdanningsinstitusjoner, Haukeland Universitetssjukehus, Alrek helseklynge, Haukeland skole, Odontologen og Universitetet i Bergen. Haraldsplass Diakonale Sykehus er et av to store sykehus i området, med tilhørende høgskole, borettslag, betjeningsboliger for utleie til ansatte og gjestehus. Boligområdet rundt er i hovedsak ene- og tomannsboliger, med innslag av rekkehus og leilighetsbebyggelse. Sykehusområdet er omgitt av vassdrag og byfjellsområdet Ulriken og i kort avstand til Svartediket, som er viktig for natur- og friluftsliv.

Oversikt Haraldsplass sykehusområde

Inne på planområdet er det en blanding av bruk og funksjoner, først og fremst sykehus og høgskole, men også tilhørende kontor og næring. Deler av den eksisterende bebyggelsen innenfor sykehusområdet har kulturminneverdi, blant annet Regines gjestehus og Mohns Villa. Det er også automatisk fredete kulturminner i planområdet. Haraldsplass hørte til kongsgården Alrekstad (Årstad). Sørvestlandet var kjerneområdet for det eldste norske rikskongedømmet, og Alrekstad var en av de gårdene der Harald Hårfagre oppholdt seg på sine eldre dager (Haraldsplass kulturminnebeskrivelse, 2007).

Mohns Villa

Regines gjestehus

Oversiktsfoto dagens situasjon

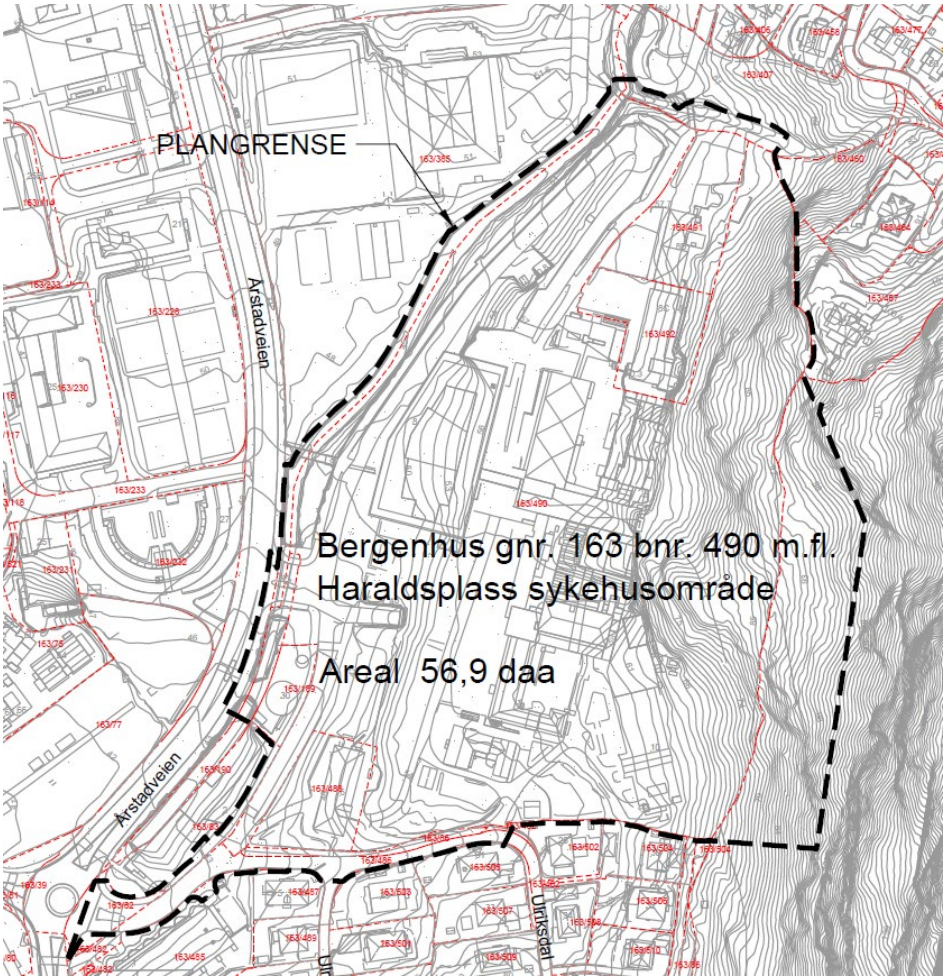
3.2 Planens avgrensning

Området følger dagens avgrensing for Haraldsplass Diakonale sykehus. Varslet planområde utgjør 56,9 daa og omfatter:

- Gnr. 163 bnr. 490, 488, 491 og 492

- Deler av vegareal for å sikre helhetlig planlegging
- Terreng i overgangen mot Svartediket og Ulriken

Avgrensningen tar med eiendommene til forslagsstiller Stiftelsen Diakonova Haraldsplass og tilknyttede veiarealer som sikrer adkomst til disse.

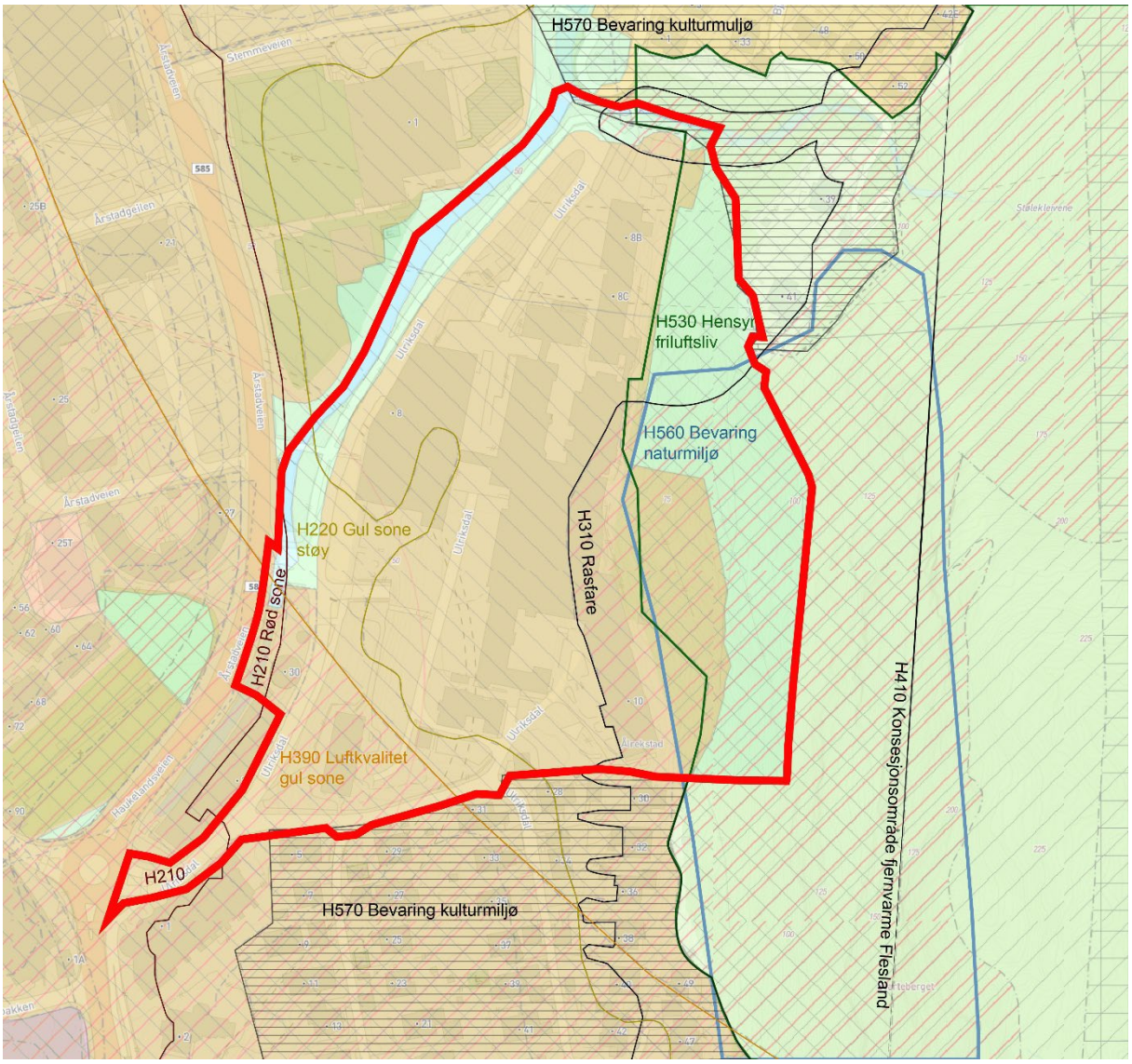

Planområdet

3.3 Kontekst

Området ligger i byfortettingssone (KPA2018) og er omfattet av flere hensynssoner:

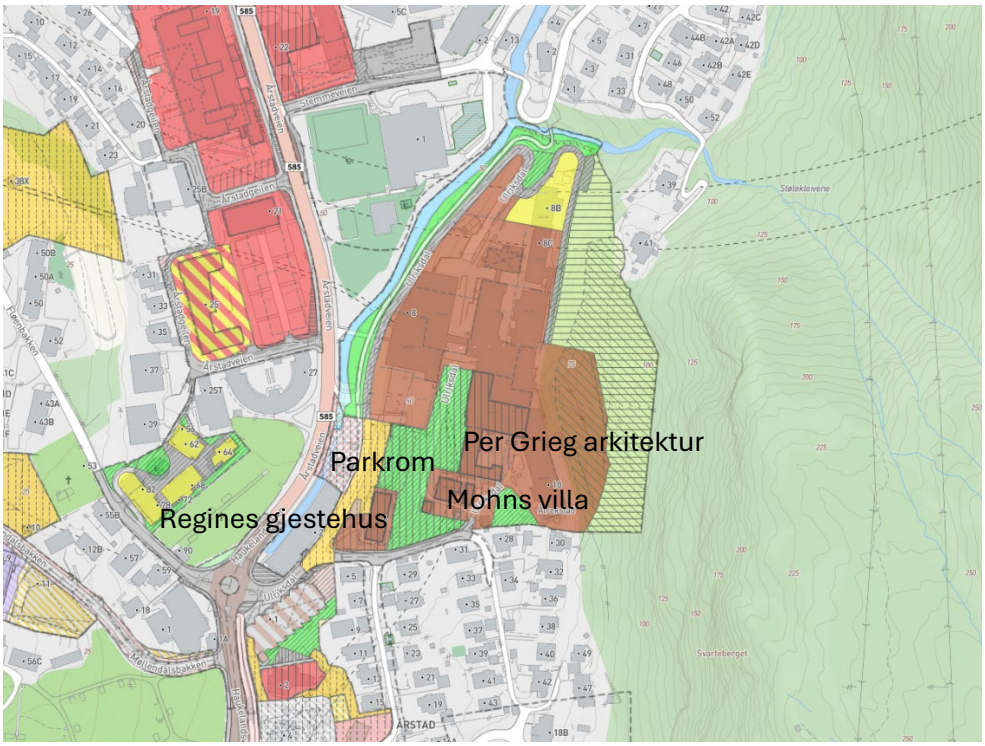
- H390 – dårlig luftkvalitet
- H410 – fjernvarmekonsesjon
- H310 – rasfare
- H530 – friluftsliv
- H560 – bevaring naturmiljø
- H570 – bevaring kulturmiljø

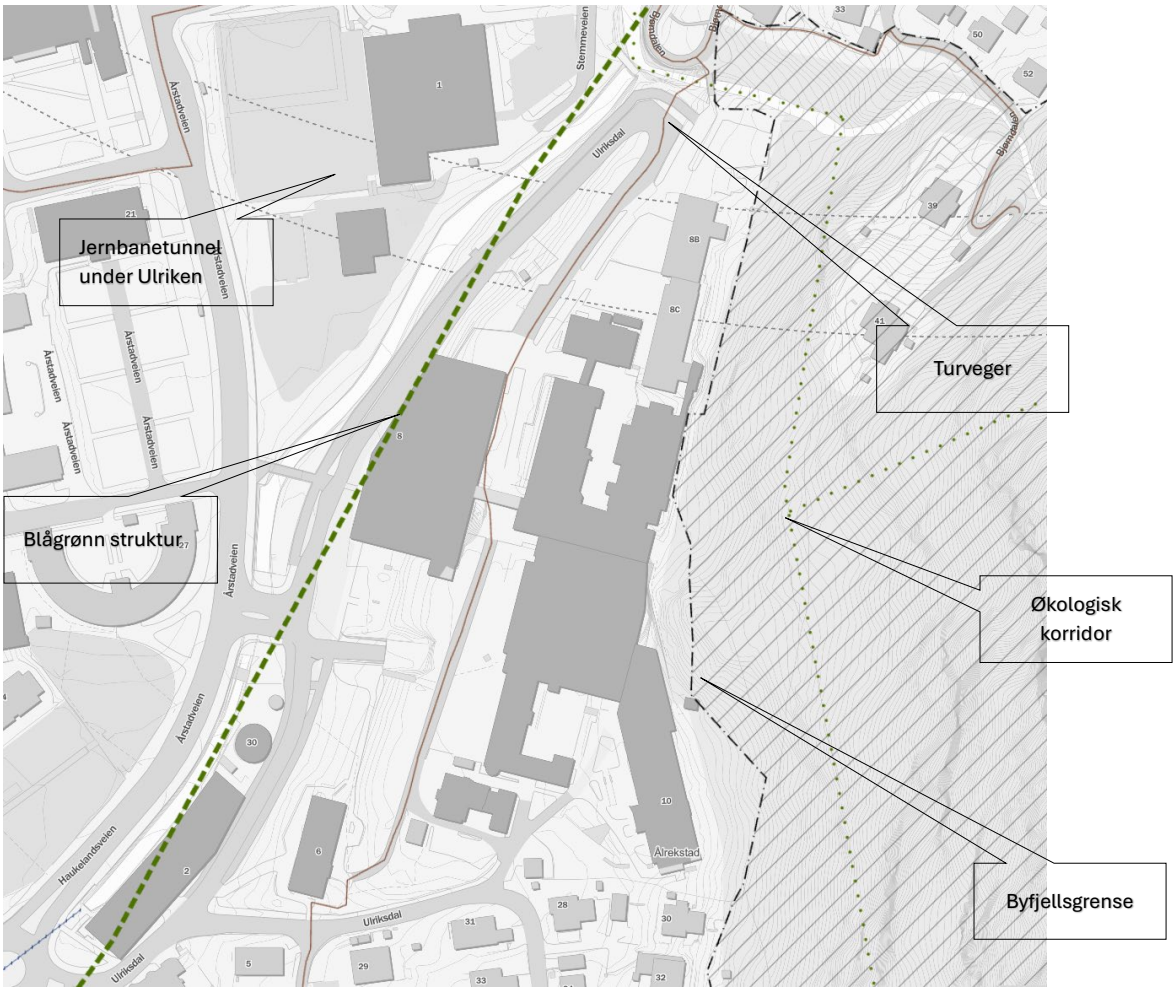
Gjeldene kommuneplan (KPA)

Planen berører kulturhistoriske strukturer, herunder:

- Haraldsplass' historiske byggverk
- Per Grieg-arkitekturen
- Mohns Villa og Regines gjestehus
- Lindealléen, plantet i 1814
- Parkrom med særskilt landskapsverdi, inklusiv automatisk freda kulturminne

Gjeldene reguleringsplan, vedtatt 20.06.2011

Oversikt byfjellsgrense (skravur), registrerte turveger (brun tynn strek), økologisk korridor (stiplet tynn grønn) og blågrønn struktur (stiplet tykk grønn) i KPA.

4. FORMÅL

Planarbeidet legger opp til utvikling av sykehusområdet med formål privat og offentlig tjenesteyting. Dette inkluderer:

- Sykehusfunksjoner
- Undervisning og forskningsvirksomhet
- Omsorgs- og helsetjenester
- Boliger
- Næring/forretning/kafé
- Uteoppholdsarealer og byrom
- Tiltak som styrker blågrønn struktur

5. ALTERNATIVER SOM SKAL UTREDES (M-1941)

Alternativ skal være relevante og realistiske. Planprogrammet inneholder et nullalternativ og fire utbyggingsalternativ. Nullalternativet benyttes som sammenlikningsgrunnlag for å vurdere hvilken konsekvens planforslaget/utbyggingsalternativene vil ha. Utbyggingsalternativene som beskrevet her er realistiske og gjennomførbare. Planprosessen med konsekvensutredningene vil komme frem til det endelige omfanget og detaljeringene av området.

4.1 Nullalternativet

Nullalternativet omfatter dagens situasjon og sannsynlig utvikling dersom planen ikke blir gjennomført:

- Dagens drift fortsetter.
- Ingen vesentlig utbygging.

5.2 Utbyggingsalternativene

Det er satt av to utbyggingsfelt, ett i sør og et i nord. Sideareal er også inkludert. Volumene som kan reises hvor på Haraldsplass vil være knyttet til hvilke funksjoner som plasseres i de ulike områdene. For eksempel vil plassering av akuttmottak påvirke bolig samt utvikling av sykehusfunksjonen i nord. Antall kvadratmeter som er mulig å realisere på de to feltene vil gis av hvordan volumene kan disponeres på sykehusområdet.

Alternativer til konsekvensutredning:

Alternativ 1:
Sykehusfunksjon med akuttmottak og mer bolig i nord.
Sykehusfunksjon i sør.

Alternativ 2:
Sykehusfunksjon uten akuttmottak i nord og med mer bolig.
Akuttmottak og sykehusfunksjon i sør.

Alternativ 3:
Kun sykehusfunksjon i nord.
Akuttmottak og sykehusfunksjon i sør.

Alternativ 4:
Kun utbygging i nord (minimumsalternativ).

Det skal spesielt vurderes og ta hensyn til eventuelle konflikter med kulturmiljø, samt vurdere terrenginngrep, skredfare og blågrønne korridorer. Dersom det vil være behov for rassikringstiltak som følge av utbyggingen, skal disse tiltakene utredes og visualiseres tidlig i prosessen.

6. PREMISSER FOR VIDERE PLANARBEID

6.1 Faglige og juridiske rammer

Planprogrammet følger:

- KU-forskriften §§ 6 og 14
- M-1941 metodikk for klima- og miljøtema
- Kommuneplanens arealdel (KPA) og blågrønne strukturer
- Kulturmiljøplan og kulturminnestrategien for Bergen

6.2 Føringer fra Bergen kommune v/ Plan- og bygningsetaten – til planarbeidet

- Utbygging i sør (bygg D): *Utvikling av område D kan vurderes og må ivareta hensynet til skala, fjernvirkning, grønnstruktur og kulturminner. Ved utbygging av område D må offentlig areal og uteoppholdsareal utformes med høy kvalitet*.
- Gangforbindelser gjennom området må sikres
- Parkeringsdekning skal ikke øke
- Adkomst til sykehus skal være via rundkjøringen i Haukelandsveien
- Bokvalitet i nord må dokumenteres og løses godt
- *Skywalk*, overbygging av parkrom og blokkering av viktige siktlinjer, bør unngås

6.3 Funksjonelle premisser – for Haraldsplass sykehus

- Akuttmottakets plassering er nøkkel for strukturering av hele sykehuset
- Radiologisk avdeling må ligge nært akuttmottaket
- Intern logistikk må forbedres og skal vises gjennom flyt-analyser
- Mulighet for å bygge sammen nytt og gammelt bygg i nord, men åpne forbindelser må vurderes

7. TEMA SOM SKAL KONSEKVENSUTREDES

For å vurdere om et tema skal konsekvensutredes må vi finne eksisterende kunnskap. Det betyr at vi sjekker tilgjengelige databaser og kartløsninger for å få informasjon om planområdet. Manglende registreringer i databaser innebærer ikke at det kan utelukkes at området inneholder verdier. Videre skal vi vurdere beslutningsrelevans og behov for ny kunnskap, som betyr å vurdere om temaene kan få vesentlige virkninger og være beslutningsrelevante for planen - og om eksisterende kunnskap er god nok for de enkelte tema, eller om det er behov for ny kunnskap.

7.1 Temaer som er vurdert

Det er ikke nødvendig å utrede tema som ikke blir vesentlig påvirket. Virkningene for disse tema skal komme frem i planbeskrivelsen. Listen under oppsummerer hvilke temaer som skal konsekvensutredes, og begrunner hvorfor andre tema ikke skal konsekvensutredes.

Tema	KU	Plan-beskrivelse	Metode for utredning	Begrunnelse/ kommentar
Veiledning til utfylling av tabellen	Ja/nei	Ja/nei	Skriv inn metode for utredning, f.eks. M-1941 og fagmetode. Grundigere beskrivelse av tema følger i punkt under.	Begrunn hvorfor det ikke er behov for konsekvensutredning for enkelte tema
Naturmangfold	**Ja**	Ja, oppsummeres i planbeskrivelsen	M-1941	Det er vurdert at naturmangfold kan bli påvirket
Landskap	**Ja**	Ja, oppsummeres i planbeskrivelsen	M-1941	Det er vurdert at landskap kan bli påvirket
Kulturmiljø	**Ja**	Ja, oppsummeres i planbeskrivelsen	M-1941	Det er vurdert at kulturmiljøet kan bli påvirket
Friluftsliv	**Nei**	Ja, beskrives i planbeskrivelsen	M-1941	Det er ikke behov for egen KU. Friluftslivet vil ikke bli vesentlig påvirket.
Klimagassutslipp	**Nei**	Ja, i eget dokument samt oppsummert i planbeskrivelsen		Utarbeides i tråd med Bergen kommune sin mal. Det er ikke behov for egen KU.
Støy	**Nei**	Ja, i egen støyrapport samt oppsummert i planbeskrivelsen	T-1442	Det utarbeides støyrapport av fagkyndig til planarbeidet. Det er ikke behov for egen KU.
Luftforurensning	**Nei**	Ja, belyses i planarbeidet		Det er ikke behov for egen KU.
Grunnforurensning	**Nei**	Ja, belyses i planarbeidet		Det er ikke behov for egen KU.
Vannmiljø	**Ja**	Ja, oppsummeres i planbeskrivelsen	M-1941	Det er vurdert at vannmiljøet (Møllendalselven) kan bli påvirket.

Mobilitet/trafikk	**Nei**	Ja (egne dokument) – trafikkanalyse og mobilitetsplan, oppsummeres i planbeskrivelsen		Det skal utarbeides trafikkanalyse og mobilitetsplan av fagkyndig (etter ABC-prinsipper) som del av planarbeidet, og i tråd med kommunen sin kravspesifikasjon.
Naturfare	**Nei**	Ja, oppsummeres i planbeskrivelsen i tråd med ROS-analysen		Naturfare er sentralt vurderingstema i Risiko- og sårbarhetsanalysen (ROS) som utarbeides som del av planarbeidet.
Bomiljø	**Nei**	Ja, beskrives i planbeskrivelsen		Bomiljø vurderes og belyses særskilt i planarbeidet, som del av planbeskrivelsen. I tillegg skal KU-tema for landskap vurdere påvirkning på bomiljøet spesifikt.

Tabell som viser oversikt over hvilke temaer som er vurdert, hvilke temaer som skal konsekvensutredes, og hvilke temaer som skal belyses særskilt i planarbeidet

Når det gjelder mobilitet og trafikk er ikke dette satt opp som eget tema i konsekvensutredningen. Tema er dekket av trafikkanalyse og mobilitetsplan som utarbeides som del av planarbeidet, i egne rapporter. Vi skildrer kort her hva som er viktig å ta med i planarbeidet når det gjelder mobilitet og trafikk:

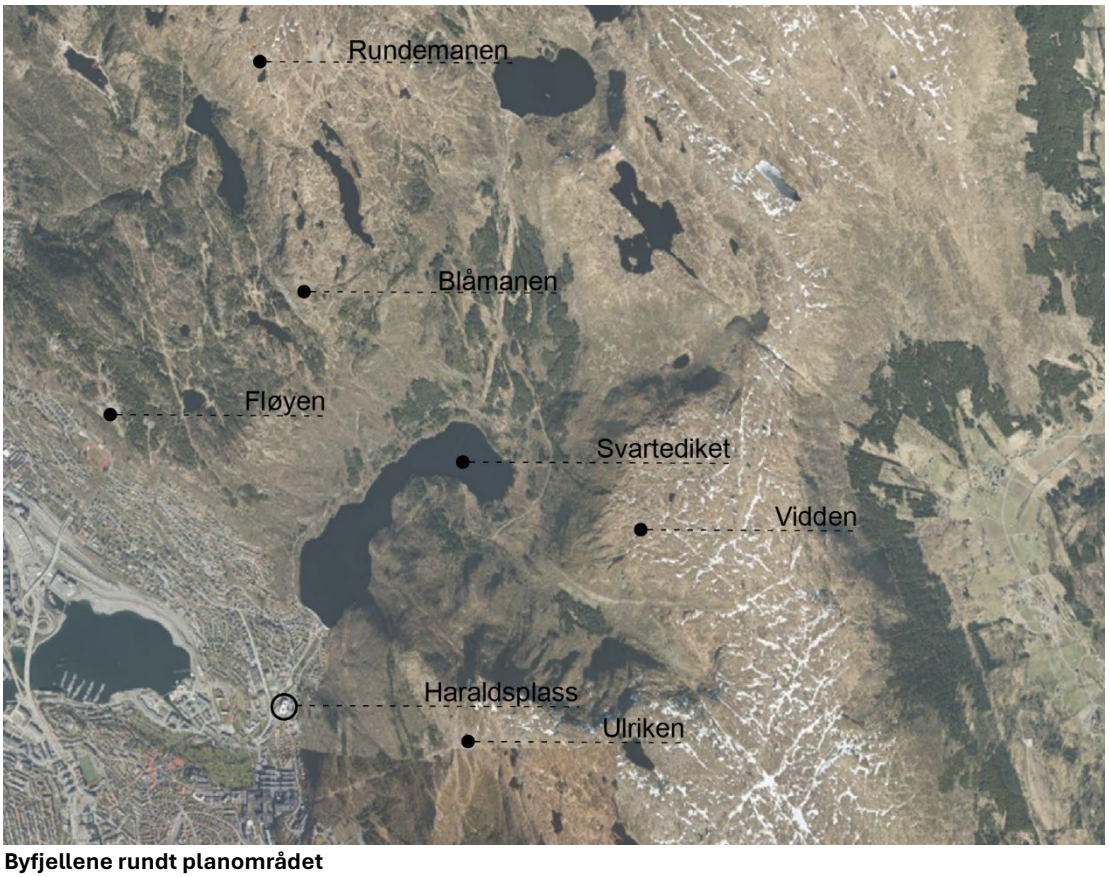
- Gangforbindelser gjennom området skal sikres. Eksisterende forbindelser skal kartlegges, og eventuelle behov for forbedringer. Lindealléen er en viktig trasé for myke trafikanter, og en viktig gangtrasé i KPA og en del av vedtatt sykkelveinett. Lett tilgjengelig tilkomst for gående og syklende bidrar til å redusere bruk av personbil. Nullvekstmål.
- Arealet i nord ved område A er et viktig krysningspunkt for myke trafikanter og utgangspunkt for en turtrasé inn til byfjellene.
- Parkeringsdekningen skal ikke øke.
- Universell utforming
- Omfang personreiser til/fra planområdet fordelt på reisetyper og transportmiddel
- Kjøretøytrafikk med utrykningskjøretøy, taxi og nyttetrafikk, inkl. tilkomst oppstillingsplasser og manøvreringsareal
- Konsekvenser anleggstrafikk
- Konsekvenser trafikksikkerhet

Planområdet har adkomst fra kommunal vei Ulriksdal og privat veg Ulriksdal. Tidligere har Haraldsplass også hatt tilkomst fra fylkesveg Årstadveien, men adkomsten ble stengt i forbindelse med arbeidet med Bybanen.

Det pågår et arbeid med å forbedre forholdene for syklister i kommunal vei Ulriksdal (jf. sykkelnett i sykkelstrategi 2020 – 2030). Det pågår også et arbeid med tilrettelegging for sykkel i Haukelandsveien/Årstadveien i regi av fylkeskommunen. Dette tas med i arbeidet med mobilitetsplanen. Nye tiltak innarbeides i mobilitetsplanen.

Friluftsliv er heller ikke satt opp som eget KU-tema. Planområdet ligger tett på byfjellsgrensen og med kort vei til turområder. Opplevelsesverdier knyttet til grøntarealer og eksisterende lindeallé som går gjennom planområdet er svært viktige. Friluftsliv er bare et aktuelt utredningstema dersom planen kan få vesentlige virkninger for områder som blant annet er innenfor markagrensa, ferdselsårer eller frilufts- eller naturområde som er mye brukt, har spesielle opplevelseskvaliteter, har en spesiell funksjon som adkomst til markaområder, korridor eller parkeringsplass, tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper, egnet til undervisningssammenheng, eller har spesielle natur- eller kulturvitenskapelige kvaliteter eller nært store boligområder.

Mange gående (og joggere/syklister) benytter lindealléen på vei til eller fra Ulriken og Vidden, eller til/fra turområder ved Svartediket, Fløyen, Blåmanen og Rundemanen. De eksisterende forbindelsene gjennom planområdet til friluftslivsområder skal ivaretas i planen. Reguleringsplanen vil derfor ikke få vesentlige virkinger for friluftslivet. Naturmiljø er satt opp som eget KU-tema.

Byfjellene rundt planområdet

Følgende tema inngår i KU, i tråd med M-1941 og føringer gitt til oppstart av planarbeidet:

1. **KU Naturmiljø**

Temaet naturmangfold omfatter verneområder, naturtyper, arter, landskapsøkologiske sammenhenger og geologisk mangfold. Naturmangfold er et aktuelt utredningstema dersom det er grunn til å tro at planen kan få vesentlige virkninger for områder som er naturpreget. Dette

omfatter også naturområder/grøntområder i tettbygd strøk, og påvirkning av hydrologi i nærheten av vassdrag, elver og bekker. Planområdet inneholder flere store trær, og ligger tett på Møllendalselven.

Deler av Lindealléen til høyre i bildet

Gjennom området går det en allé med lindetrær på begge sider. Store trær er levested for en rekke arter, og bidrar med viktige økosystemtjenester som lokal klimaregulering, reduksjon av svevestøv, opptak og lagring av CO2, samt fordrøying og absorbering av overvann. Store bevaringsverdige trær skal kartlegges og bevares. Det skal i planarbeidet tilstrebes å tilrettelegge for ny vegetasjon og åpen overvannshåndtering.

Ifølge registreringer i Naturbase og Kilden omfatter natur- og friluftsliv- verdiene sentrale byfjell med svært viktig områdeverdi, løvskog med særs høy bonitet, naturtypelokaliteter med rik edelløvskog (DN) og frisk lågurtedelskog (NiN), samt en økologisk korridor inntegnet i det blågrønne temakartet til KPA 2018.

Kart over naturmiljø, med viktige kartlagte verdier fra Kilden, Naturbase og KPA.

Utvikling av område A kan utløse krav om skredsikring, som kan føre til at vegetasjon og løsmasser må fjernes. Naturmiljø inklusive konsekvenser av en eventuell skredsikring skal utredes som eget tema i konsekvensutredningen.

2. KU Vannmiljø inkl. Møllendalselven

Vannmiljø skal utredes dersom:

- Det planlegges utbygging i områder med resipienter eller vannforekomster som kan bli berørt av utbyggingen.
- Avrenning og utslipp fra utbyggingen vil påvirke fysiske forhold, vanntemperatur eller kjemiske forhold i vannforekomsten.
- Utslipp fra utbyggingen kan endre miljøtilstanden i vannforekomster i nærheten, eller påvirke mulighetene for å nå miljømålene i vannforskriften.

Hovedregelen er at det skal gjøres ny kartlegging og prøvetaking. Unntaksvis kan eksisterende kunnskap gi tilstrekkelig informasjon om vannmiljøet og vannforekomstene. Dette vurderes i startsfasen av arbeidet med konsekvensutredningen. Påvirkning er enten nedbygging av eller inngrep i en vannforekomst, eller påvirkning i form av utslipp, eller ved bruk av stoffer og kjemikalier som kan påvirke vassdrag.

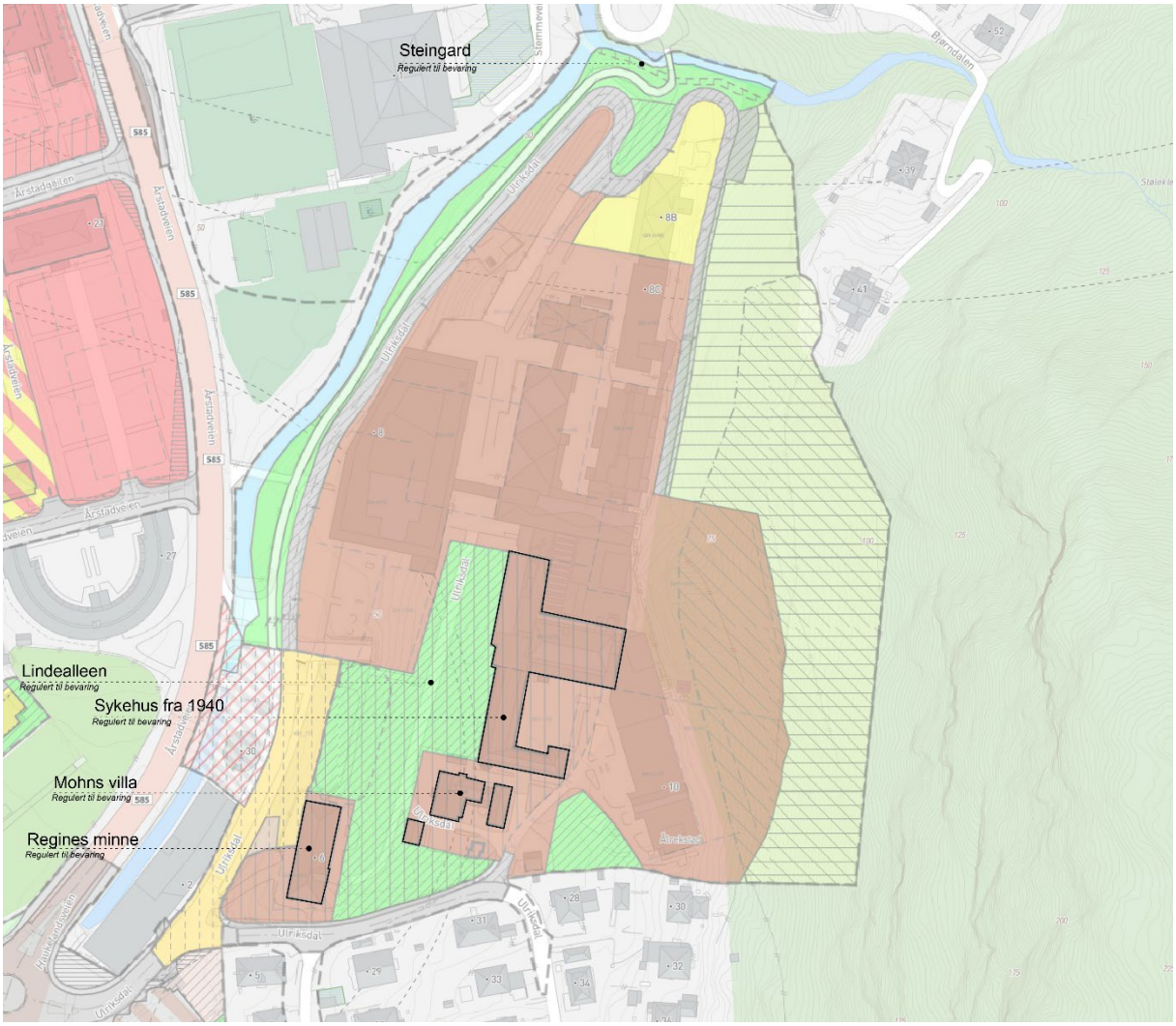
Møllendalselven

Delområdene A og C ligger nær Møllendalselven. Møllendalselven er definert som et økologisk funksjonsområde for ørret. I blågrønt temakart til KPA2018 er elven vist som del av en overordnet blågrønn forbindelse. Det forventes ikke at de ferdige tiltakene vil påvirke elven i vesentlig grad, men anleggsfasen kan medføre risiko for avrenning fra byggegroper. Dette skal utredes, og det må foreslås avbøtende tiltak.

Overvannet skal håndteres lokalt og eventuelt overløp kan føres til elv. Flomveier og flomfare skal utredes som del av planarbeidet og i VA-rammeplan.

3. KU Kulturmiljø

Planen vil erstatte planID 19040000 vedtatt i 2011. Planområdet grenser i nord, vest og sør til H570 bevaring kulturmiljø i KPA. Mohnegården (Mohns Villa) er regulert til bevaring i gjeldende plan. Det samme er den eldste delen av Haraldsplass (sykehusdel fra 1940) tegnet av Per Grieg, samt Lindealléen og Regines Minne (Regines gjestehus). Steingarden i nord er også regulert til bevaring i gjeldende plan.

Kart over bevaring i gjeldene plan

Arkeologiske registreringer har tidligere avdekket et automatisk fredet kulturminne (rester etter grunnmur og ildsted i plenen nord for Regines Minne) med spor etter hus fra førromersk tid. Dersom kulturminneforvaltningen mener det er sannsynlig at et område kan inneholde flere automatisk freda kulturminner skal fylkeskommunen opplyse om dette i sin høringsuttalelse til planprogrammet.

Kart over automatisk fredet kulturminne i gjeldende plan

Kulturmiljø og kulturminner er et aktuelt utredningstema når det er grunn til å tro at planen kan få vesentlige virkninger for områder som er automatisk freda kulturminner eller kulturmiljø, og for planer helt eller delvis innenfor følgende områder:

- Kulturminner og kulturmiljø som er regulert til hensynssone vern i kommuneplanens arealdel
- Kulturminner og kulturmiljø som er nevnt i kommunens kulturminneplan/kommunedelplan for kulturminner
- Gjeldende reguleringsplaner, jf. plan- og bygningsloven 2008, som har hensynssoner, jf. § 11-8, med tilhørende bestemmelser for å sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner, og kulturmiljøer jf. plan- og bygningsloven § 12-7,6
- Kulturminner eller kulturmiljøer nevnt i regionale kulturminneplaner
- Områder i Riksantikvarens register over "Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse"

Punktene over er relevante for Haraldsplass sykehusområde, og det skal utarbeides konsekvensutredning for kulturmiljø. Konsekvensutredningen skal vise om det er mulig å oppnå ønsket utvidelse uten at det går på bekostning av kulturminner/kulturmiljø i området.

Områder regulert til bevaring i gjeldende plan skal videreføres i ny plan gjennom hensynssone H570. Det skal tas hensyn til dette i form av nedtrapping, arkitektur og siktlinjer i utarbeiding av planforslaget. Utvikling av området rett sør for det nyeste sykehusbygget skal vurderes spesielt og må ivareta hensyn til skala, fjernvirkning, grønnstruktur og kulturminner.

4. KU Landskap

Landskapet er våre naturgitte og menneskeskapte omgivelser, og kan utgjøre både små og store områder.

Landskapet Haraldsplass

KU Landskap kan lett overlappe med andre fagtema. Landskap skal blant annet utredes dersom planen kan endre de visuelle kvalitetene i omgivelsene, når planen kan påvirke landskap med særpreg og når planen påvirker utsikten fra urørte naturområder, kulturmiljø- eller områdefredninger (kulturminneloven), kulturmiljøer av vesentlig regional eller nasjonal interesse, boligområder og friluftsområder. Det som nevnes her er alle viktige element i planen for Haraldsplass, men som allerede beskrevet skal tema kulturmiljø og tema naturmiljø utredes som egne fagtema. I tillegg skal temaet landskap omhandle konsekvenser for bomiljø. Det er allerede kommunisert at overbygging av parkrom og blokkering av viktige siktelinjer bør unngås.

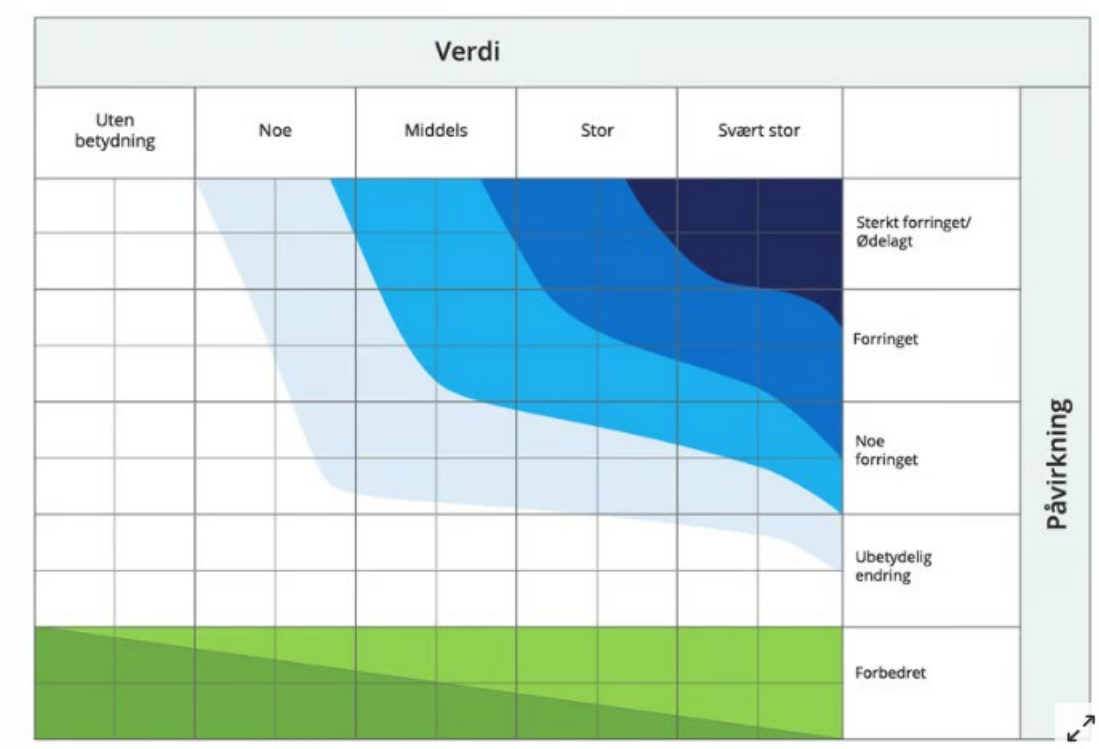
Det som blir viktig å belyse i KU Landskap er:

- endring av visuelle kvaliteter
- påvirkning av landskap med særpreg
- påvirkning av utsikt (fra naturområder og fra boligområder)
- påvirkning på bomiljø

8. METODE OG KUNNSKAPSGRUNNLAG

Utredningene skal:

- Følge M-1941(vurdere verdi, påvirkning og konsekvens)
- Baseres på fagkyndig personell iht. § 17
- Dokumentere nullalternativet
- Inkludere utbyggingsalternativene og avbøtende tiltak

Konsekvensvifte som benyttes i KU-vurderingen etter å ha vurdert verdi og påvirkning (M-1941)

Utredninger og feltundersøkelser skal følge anerkjent metodikk og utføres av personer med relevant faglig kompetanse.

Hovedtema	Problemstillinger	Metodikk og kunnskapsinnhenting	Fagkyndig
1. Naturmiljø	Hvordan påvirker planlagt utbygging naturmangfoldet, og spesielt eksisterende trær?	M-1941kap. 2.1 Eksisterende kartgrunnlag (naturbase, artsdatabanken osv.) Befaring/feltarbeid Kartlegge trær og vegetasjon. Naturtyper skal kartlegges med Miljødirektoratets instruks. Vurdere utbyggingsalternativene opp mot naturmangfoldsloven §§ 8 – 12. Vurdere avbøtende tiltak. Disposisjon KU: 1 Naturmangfold 1.1 Beskrivelse av planforslaget/tiltaket 1.2. Kunnskapsgrunnlaget 1.3 Inndeling i delområder 1.4 Sett verdi 1.5 Vurder påvirkning 1.6 Sett konsekvens 1.7 Presenter og oppsummer 1.8 Legg inn data i databaser	Biolog/arborist

2. Vannmiljø	Hvordan påvirker planlagt utbygging vannmiljøet? Spesielt Møllendalselven.	M-1941kap. 2.2 Databaser med eksisterende kunnskap Befaring/feltarbeid Eventuell prøvetaking Avbøtende tiltak, spesielt i bygge- og anleggsfasen Disposisjon KU: 2 Vannmiljø og naturmangfold i vann 2.1 Beskriv planforslaget eller tiltaket 2.2 Innhente kunnskap om vannmiljø 2.3 Delområder 2.4 Sett verdi 2.5 Vurder påvirkning og forringelse 2.6 Sett konsekvens 2.7 Presenter og oppsummer 2.8 Legg inn data i databaser	Biolog/miljørådgiver
3. Kulturmiljø	Hvordan påvirker planlagt utbygging kulturmiljø- og kulturminner? Vurdere spesielt opp mot eksisterende kulturminne.	M-1941 kap. 2.3 Databaser med eksisterende kunnskap Beskrive og illustrere dagens situasjon Feltarbeid Historikk Kulturminnestrategien og Kulturmiljøplanen Kulturminnedokumentasjon Eventuelle avbøtende tiltak 10 Kulturmiljø 10.1 Beskriv planforslaget/tiltaket 10.2 Hent inn kunnskap 10.3 Del inn i delområder 10.4 Sett verdi 10.5 Vurdere påvirkning 10.6 Vurdere konsekvens 10.7 Presenter og oppsummer 10.8 Andre hensyn som er relevante for beslutningstaker	Arkeolog/historiker
4. Landskap	Hvordan påvirker planlagt utbygging landskapet? Bomiljø?	M-1941 kap. 2.5 Databaser med eksisterende kunnskap Befaring Perspektiv og illustrasjoner som viser planlagt utbygging	Landskapsarkitekt/ arkitekt

		sammenliknet med dagens situasjon Gjeldende arkitektur- og byformingspolitikk Eventuelle avbøtende tiltak Disposisjon KU: 	

Når konsekvensutredningene er ferdigstilt, skal alle sammenstilles i tråd med metodikken i M-1941.

9. MEDVIRKNING

Planarbeidet skal inkludere:

- Varslet oppstart
- Mottak og behandling av merknader
- Informasjonsmøter
- Medvirkning fra naboer, beboere i nord og brukere av sykehuset
- Dialog med:
    - Byantikvaren
    - Bymiljøetaten
    - Statens vegvesen
    - Bergen Vann
    - Regionale og statlige myndigheter (Vestland fylkeskommune, Statsforvalter og NVE)

10. FREMDRIFTSPLAN

Fase	**Tidspunkt**	**Innhold**
Varsel oppstart	August 2026	Offentliggjøring, planprogram
KU-fase og planarbeid	Q3 2026 – Q3 2027	Temautredninger og analyser
Ferdigstille planforslag	Q4 2027	Innsending til kommunen
Offentlig ettersyn	Q1 2028	Høring
Revisjon av planforslag	Q2 2028 - Q3 2028	Innsending til kommunen
Vedtak	Q1 2029	Politisk behandling